

RECENZE / REVIEWS

VANĚK, Miroslav - HOUDA, Přemysl - MÜCKE, Pavel (eds.). Deset let na cestě. Orální historie na Sovinci 2002 - 2011. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011. ISBN 978-80-87398-12-8.

Naděžda Morávková

Kolektivní monografie zahrnující jak texty nejlepších odborníků orální historie u nás, vědeckých pracovníků a akademiků, tak texty studentské, má své kořeny na hradě Sovinci, kam již deset přijíždějí příznivci metody oral history na pravidelné diskusní workshopy. 298 stran textu pohledné publikace formátu A5, vazby V2, s plnobarevnou obálkou, na níž pochopitelně dominuje fotografie zmíněného hradu, je rozděleno do dvou hlavních oddílů - *Texty teoreticko-metodologické* a *Texty tematické*. Ty jsou uvedeny vzpomínkovým a bilančním ohlédnutím otce-zakladatele české orální historie, profesora Miroslava Vaňka, který příjemně nespoutaným stylem přibližuje počátky sovineckých workshopů a klikaté cesty, kterými se deset let ubíraly až do dnešní podoby.

V části teoreticko-metodologické nalezneme článek Lukáše Valeše se zajímavým názvem *Česká orální historie od sametové revoluce v českých městech po česko-rakouské vztahy*. Další ze zkušených expertů orální historie nastiňuje multioborové využití metody, její možnosti a široké spektrum aplikace, blíže se zabývá konkrétními možnostmi v oblasti politologie, mezinárodních vztahů a veřejné správy. Olomoucký odborník Pavel Urbášek v příspěvku *Metodologická a metodická „historizace“ orální historie - nové impulsy, nebo past? zdůraznil* varování před absolutizací orálně historického pramene, volá po nutné komparaci výsledků výzkumu s dalšími prameny a připomíná povahu metody coby prostředku, nikoliv cíle poznání minulosti. V zajímavém příspěvku nazvaném *Jak bádát o tzv. silových složkách...?*

MEMO 2012/1

Několik poznámek k výzkumu prostřednictvím orální historie shrnul Pavel Mücke své dosavadní zkušenosti z výzkumu ve zmíněné oblasti, upozornil na její přednosti, ale i úskalí, možnosti a meze použití. O úskalích metody na základě svých zkušeností z výzkumu historie podniku Československá námořní plavba píše i Lenka Krátká v příspěvku *Nejsou mezi námi jen slova. O některých úskalích využívání metody orální historie*. Příspěvek Jaroslava Vaňouse *Reflexe orálně historického projektu „Recording Voices & Documenting Memories of Czech and Slovak Americans“* zobecňuje zkušenosti ze zmíněného několikaletého projektu. Dalším bilančním příspěvkem je text Tomáše Boušky *Orální historie bývalých politických vězňů*, který se zabývá výzkumem a popularizací pamětí bývalých politických vězňů. Bouška oceňuje sovinecká setkávání pro rozvoj orální historie u nás a nazývá je orálně historickým „inkubátorem“.

Oddíl textů tematických „otevřít“ příspěvek budějovického odborníka Jiřího Petráše, nazvaný *Životní příběh Luisy Princové a Karla Orta*. Autor ve svých mikrohistorických výzkumech zdařile kombinuje archivní prameny se vzpomínkami, korespondencí a rozhovory a vytváří obrázek nedávné minulosti na příkladu zajímavé biografie. Slovenskou orální historii zastupuje Petra Chovancová s příspěvkem *Reflexia spôsobu života žien v Liptovskom regione z kulturologického pohľadu*, která současně reprezentuje v monografii i gender oral history. Svůj kulturologický výzkum postavila okolo tří základních motivů v ženském světě - manželství, sny a touhy a porovnání současnosti a minulosti. Závěr zajímavě vypovídá o změnách role rodiny v současném světě. Hana Bortlová otevírá atraktivní téma v příspěvku *Zapomenutí „španěláci“ - čeští a slovenští dobrovolníci ve španělské občanské válce (1936 - 1939)*. Zamýšlí se mimo jiné nad tím, proč fenomén interbrigád zůstává i po roce 1989 mimo badatelské zájmy a jaksi zapominán. Mnohé šance na sběr materiálu tak již nanávratně pominuly. O to větší cenu mají výsledky jejího bádání. Michal Šuster v příspěvku *Po stopách černého partyzána Josefa Serinka* přibližuje pomocí oral history životní osudy rómského partyzána z Plzně, problematiku cikánských táborů za okupace a rómskou otázku obecně. Gabriela Havlůjová se zabývá výzkumem fenoménu Lidice. Ve svém příspěvku *Lidice jako místo paměti - Paměť na Lidice* poukazuje na některé problémy, které použití pamětnických vzpomínek může přinášet

MEMO 2012/1

a jak se s nimi historik vyrovnává. Téma holocaustu se odráží v příspěvku Moniky Hankové *Politická a světonázorová orientace českých Židů po skončení II. světové války*. Téma poučivých politických vězňů přibližuje v reflexi svého výzkumu *Politici vězni a vězeňkyně v Československu v letech 1948 - 1963* Klára Pinerová. Také Michal Louč se jím zabývá a ve svém velmi fundovaně zpracovaném příspěvku *Druhgenerační trauma - životní příběh syna politického vězně z procesu se skupinou Milady Horákové* zajímavě rozebírá problematiku a specifika práce s dětmi politických vězňů jako s pamětníky. Problematiku politických procesů a interpretace vzpomínek na ně najdeme i v dalším textu *JUDr. PhDr. Karel Vaš. K otázkám procesu s generálem Heliodorem Píkou. Etická dilemata provázející výzkum* od Martiny Pižlové. Zajímavý životní příběh a cestu mladého literáta od okouzlení komunistickými ideály k postupnému opouštění této platformy přináší článek Přemysla Houdy *Proměny Jaroslava Putíka aneb Svár mezi vírou a skepsí ke komunismu v padesátých letech* postavený na konfrontaci Putíkových raných literárních textů a rozhovorů s ním, coby dnešním pamětníkem padesátých let.

Příspěvek profesora Vaňka nezklamal očekávání. V textu nazvaném „*Kdybys mi býval řekl, že za čtyřicet let změníme tak málo, možná bych tenkrát spáchal sebevraždu.*“ *Hippies na Haight Ashbury. Drobný pokus o zachycení ducha šedesátých let* přichází s autentickým a v českém prostředí stále ještě „exotickým“ výzkumem kontrakultury západního světa - hnutí hippies; v rozhovorech přímo s jejími aktéry a pamětníky.

Problém každodennosti v nedávné minulosti je pro orální historii velká a stále ještě nedostatečně naplněná výzva. Jistým slibným krokem tím směrem je i příspěvek Šárky Rámišové *Kdo židli má, bydlí. Bytová problematika v šedesátých a sedmdesátých letech v Československu*. Jiří Hlaváček se stejně jako Pavel Mücke věnuje výzkumu orbrojených složek za normalizace a jeho článek *Kolektivní paměť příslušníků Československé lidové armády, kteří byli propuštěni v rámci tzv. normalizace*, představuje výsledky aplikace metody orální historie pro mapování kolektivní paměti na pozadí osobních vzpomínek a písemných dobových svědectví, výzkumy pozdějšího vzniku společné identity rehabilitovaných postižených. Dalším příspěvkem, který lze řadit do oblasti dějin každodennosti, je text Anny Příkrylové

MEMO 2012/1

„*Za čest tovární značky.*“ *Podnik Minerva v období tzv. normalizace očima jeho zaměstnanců.* Článek reflektuje nedávný výzkum Centra orální historie COH při Ústavu soudobých dějin Akademie věd ČR v rámci grantu Průzkum české společnosti v období tzv. normalizace. Biografická vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence, který dal vzniknout publikaci *Obyčejní lidé...?!* Monografii uzavírá text Barbory Pšenicové s názvem „*Museli jsme ustoupit pokroku.*“ *Likvidace obce Kopisty na Mostecku.* Autorka shrnuje své zkušenosti se zajímavým vytěžováním pamětníků, kteří zažili likvidaci svých domovů v rámci veřejných zájmů, jakými byla těžba surovin, jindy přehrada, vojenské pásmo apod. a stěhování do nových domovů. V publikaci nechybí drobné medailónky o autorech.

Kniha je i přes svou tematickou různorodost, nebo možná právě pro ni, zajímavým inspirativním přínosem pro českou orální historii a na závěr recenze nelze než popřát sovineckým setkáním i nadále zdar a plodnou atmosféru.